

**کورتبه کا میژووی دہبارہی نحمہدی خانی و شاکارا
وی یا نہمر (مہم و زین)**

نحمہدی خانی ل ساللا (۱۶۵۰) ل باژاری
(بایہ زید) ئی ژ دایکبویہ و، ل ساللا (۱۷۰۶) ئی چوویہ
بہر دلوفانیا خودی. بایہ وی شیخ نلیاس ژ مالباتہ کا
دیرینا عہشیرا خانیان بو، نھوا ل نیتزیک بایہ زیدی
ئاکنجی. زانستین ئایینی و زمان و نھدہبیاتین کوردی و
عہربی و فارسی و تورکی ل خویندنگہ ھین ئایینی بین
ل باژارین ئورفہ و خەلات و بہتلیسی خویندینہ، ھەرہسا
چوو بوو سوریا و مسر و ستہ نبولتی. بہرہمیتن نیزامی و
جامی و مہلایی باتہ تی و مہلایی جزیری و عہلی
حہریری و فہقی تھیران خویندبوون و مفاژی ئی
وہرگرتبوو. ل داوی تھکو دھسدار ل مزگہ فتا مورادی ل
باژاری خوہ بایہ زیدی ھاتبوو دامہ زراندن. پشتی دھمہ کی
دریژ بسوو زانا و نھدیب و شاعر و فہیلہ سووف و
سوفیہ کی مہزن، چہندین شاکار ب زمانین کوردی و
عہربی و فارسی و تورکی ھنہ، نھوین ب زمانین کوردی
ناقدار بووینہ: (۱) فہرہنگہ کا کیشدار ب ھردوو
زمانین عہربی و کوردی، ب ناقی (نہوبہ ھار) کول ساللا
۱۶۸۳ ب داوی ئینابوو. ۲- کتیبہ (عہ قیدا ئیمانین)
کوئہو ئی ژ (۷۱) شعران پیکھاتیہ. (۳) شاکارا وی
یا نہمر (داستانا مہم و زین) نھوا ل ساللا (۱۶۹۴) ئی
ب داوی ئینای.

نھف داستانا وی ژبو چہندین زمانین زیندی ھاتیہ
وہرگیتران و کوروسی و نھلمانی و فرہنسی و تورکی و
فارسی و نھرمہنی و عہربی و دیالیکتین کوردی بین
دن. زیدہ تر ژ بیست جاران ھموو یان ئی ھنہک ھاتیہ
چاپکرن. ھژی گوتنییہ کو چیرۆکا (مہم و زین) یا
فۆکلۆری ب چہند سہد سالان ل بہری خانی ھبوویہ.

**بہراورد کر نہ کا نھدہبی
دناقبہرا ھردو داستانین
(مہم و زین) و (نھلیازہ) دا**

شاکر فہتاح

ژبو نھلقہیا فہکۆلینین نھدہبی بہراوردکاری ھاتیہ
ئامادہ کرن کو کۆلیژا نھدہبیاتا زانکۆیا سہلا حہدین ب
ھفکاری دگہل کۆمبہندا رھخنہ گرین نھدہبی ل عیراقی
گریدا بوو.

۱۹۸۵/۴/۱۶-۱۳

دهیته گوتن کورودانین نهئی چیرۆکی ل ساللا (۱۳۹۳) ئی زایینی چیبووینه، لی ئەحمەدی خانی سەرژنوی داریشتییه شه و ژ تشتین پورویوچ شه و ژارتیه و، هه موو زانین و حهز و ئەزمونین خوه یین هونهری خستینه دناقداو، کریه داستانهکا نه مرا کول ناخا ژيانا کورده واریدا هه لقولاییت و، هه چیرۆکهکا ساخلم و میشکهکی بیرمه ند ب خوهشی قه قه ببول بکهت. داستان ژ (۲۶۷۳) دیره شعران پیکهاتییه و دابهشی سهر (۹۵) بهندان کریه. د هه چار بهندین سهره تاییدا پارانه وهیه ژ بو خودی و ریزگرتنا پیغه مبهری و دوعا و نزا کرینه. د ههردو بهندین دویقدا به حسا داب و نه ریت و ئاکار و رهوشتین ملله تی کورد دکهت. ههروهسا کاودانین وی یین سیاسی و جفاکی و، هه و بناستین چهوساندن و پاشکهفتن و هه کارین سهرکهفتنا وی ل سهر ئاریشه و گرفتین خوه و پیشکهفتنا وی روون دکهته قه، بهرهف ئومیدین مهزن ئاراسته دکهت، داکو ئازادیا خوه بدهستقه بین و ب خوهشی و بهخته وهری و سهر فرازی بژین و مافین رهوشه نبیری و جفاکی یین ته و او دابین بکهن.

بهندین مایی ژبو چیرۆکی ته رخان کرینه. ل دواين دا روویی قاره مانین خوه بهرهف خودی مهزن دبهت کوب رتیا جیبه جیکرنا رتینمایین پیرۆژین وی ملله تی کورد دکاریت بگه هته ئامانجین خوه. هه ژی گوتنییه کوناق رویدانین چیرۆکا خوه دا، مه دگهل شارستانییهت و رهوشه نبیریا رهسنا کوردی ئاشنا دکهت.

چیرۆک ب کورتی

چیرۆکا «مهم و زین» چیرۆکا» ئەقینیه کا پاکژ و بژوینه و نه هاتییه له وتانندن. بهرهف بلندترین په یسکین ئەمه کداری و خوه به ختکرنا دناقبه را دوو عاشقاندا دچیت. یهک ناخی وی (مهم) هو، نهینی هه لگرتی میری جزیرا بۆتان (میر زهینه دین) بوو، ئەوا دیکه ناخی وئ (زین) بوو و، خوشکا میر زهینه دین بوو. میر زهینه دینی ژبه ر بوو خوشکا خوه بدهته نهینی هه لگرتی خوه، چونکه هه قالینییه کا باش دناقبه را وی و زاقای خوه (تاجدین) ی دا هه بوو، کو ژ خوه شتقیرین قاره مانین میرنشینا وی بوو، لی که سایه تییه کا دیکه یا خراب و زکرهش بوو دگهل تاجدینی ئەو ژی باوه رپیکه رت میری بوو و، ناخی وی (به کرتی مه رگه قه ر) بوو. دهستی خوه ئیخسته دناف ئەقی کاری داو، و دلئ میری دگهل مهم و زینئ خرابکر. میری ژی ژ فه رمان خوه په شیمان بوو و، بریادا کو زینئ

نه دهته مهمی. و ساله کا ته مام نه هیلا زین ژ مه زه لا خوه ده رکه قییت و، مهم ژی ئاقییتبوو د زیندانی قه. وهختی میر هاته قه سه ر ههش و بیرین خوه، ل ژیر کارتی کرنا نه را زیبوونا تاجدینی هه قالی مهمی و براو هه وگر و که سوکارین وی، کو دژی میر راوهستان و ئەو زولمال مهمی دهیته کرن قه ببول نه کر. میری رازیبوو کو خوشکا خوه بدهته مهمی و، مهمی ژ زیندانی ده رکه کن و ئاههنگ و شه هیانه کا مهزن ژبو هه ر دوکان بکهن. لی ئەف بریاره ده رگ هاته دان، چونکه هه موو یهک دوو رۆژ مابوون و ژبه ر بیهیزی و لاوازی و نه ساخی و خه م و خه فه تان هه ر دوو چوونه سه ر حه قیا خوه. لی زینئ داخواز ژ براین خوه میر زهینه دینی کر کو پشتی مرنا وئ، هه فتیه کی ته مام بکه نه ئاههنگ و دیلان و، بو ماوه یی ساله کی کارین خیرخوازی ژبو وان بکهن. ژبه ر خاترا وان میر ره حمئ ب گرتی و هه ژار و ده ستکورت و لیقه و ماوان بکهت. میری زانی کو یی خه له تبوو و، روندکین گه رم ل سه ر چاره نه قیستی هه ر دوو عاشقان باراندن و هه موو داخوازین زینئ جیبه جی کرن و، (به کرتی مه رگه قه ر) ژی ب دهستی تاجدینی هه قالی مهمی هاته کوشتن. و داویا چیرۆکی ژی ب ئەوی هندی دیت کو قاره مانین چیرۆکی هه وارا خوه بو خودی دبهن.

تیشکهک ل سه ر چیرۆکا (مهم و زین) ئ

چیرۆکا مهم و زینا ئەحمەدی خانی دانای، چیرۆکه کا کوردی زه لاله. ژبه رکو ئەحمەدی خانی باوه ریه کا ته مام ب خودی هه بوو و، پیگیری ب شه ریعه تی وی دکر، میله تی خوه، وه لاتی خوه و، هه موو مرۆقاییه تی خوهش دقیا. له وما ژی ئاریشه و گیروگرتین جفاکی و سیاسی و ژان و ئومیدین گه لی کوردو، دیمه نین چیرۆکا (مهم و زین) ئ دا ئانیه به رچا، کو داهینانه کا مهزن دقه هاندنا وئ دا کربوو.

سه ره رای هندی ژی خانی جوانیا سروشتی کوردستانی پیشانی مه ددهت. لاوینی و شهنگیا کچ و کورین کوردستانی و، ژيانا چینا دهوله مه ندا حه مه ر ژ خوهشی و به خته وه ری، ههروهسا ژيانا چینا هه ژارا ماندی و رهنجبه ر و خه فه تبار، دگهل ئاکار و داب و نه ریتین مه یین پر قه نجی و سه ربلندی و دهسته کری و، عاده تین مه یین پر کورتی و کیماسی، ههروهسا رهوشه نبیری و شارستانییه تا مه ژی پیشان ددهت ل ئەوی سه رده می. ئەو ههردو عاشق مهم و زین کو کچهک و کورهک بوون جوان و رند و سبه هی و چاقتیر و هزر ئازاد بوون، ئەفه ژی

نمونه‌کن ژ ملله‌تی کورد کویج ناقداره ب رندی و قاره‌مانیتی و سه‌خاوه‌تی، ب قیان و هه‌قالینی یا پاکژ، ب ئەمه‌کداری و په‌یمان پاراستنی و چاکی ب چاکی و خوه‌گوربکرنی ب سه‌رومال فه، هه‌روه‌سا خه‌بات‌کردنی ژ پیتناقی نازادی و سه‌ربلندی. چاوا مه‌م و زین ژ به‌ر سته‌م و زۆریا میر زینه‌دینی تووشی نه‌خوه‌شی و کاره‌ساتان بوون ژ به‌رکو میری بۆتان نه‌هیتلا بگه‌هه‌نه یه‌ک و ب ئەقینیا خوه‌شادبن و، خه‌م و که‌سه‌ر و ژانان ژيانا وان ژناقبر. ب هه‌مان شتیه‌میلله‌تی کورد ژ ل سه‌رده‌می ئەحمه‌دی خانی لژیتر ده‌ستی هه‌ردوو زله‌یزین داگیرکه‌ر عوسمانی و فارسی و سته‌مکاریا میرین ده‌قه‌ری ژيانا خوه‌یا خوه‌ش و سه‌رفراز و به‌خته‌وه‌ر ژ ده‌ست‌دابوو. ئەوی ده‌می هه‌ژاری و نه‌خوینده‌واری و نه‌خوه‌شی تووشی گه‌لی کورد ببوو، خانی زانیوو کو ئەف نه‌هامه‌تیبه‌ ژبه‌ر زۆریا داگیرکه‌ر و سته‌مکاریا میرین ده‌قه‌ریبه. ژبه‌ر هندی خانی ئەوی ژۆلم و زۆری ب ره‌نگه‌کی رۆن و ئاشکرا د چیرۆکا خوه‌دا دیار دکه‌ت. ئەو ژۆلما میر زینه‌دین و دلره‌قییا وی و تینه‌گه‌هشتن و خۆپه‌رستیا وی دیارکه‌ت کو چاوا قیایه‌ خوشکا خوه‌ و مه‌می ئەزیه‌ت بده‌ت و دلج وان بشکی‌نیت. هه‌روه‌سا خه‌باتا قاره‌مان و جه‌نگاوه‌ران پیشان دده‌ت: تاجدین و عارف و چه‌کو کورپن (ئه‌سه‌کنده‌ر) یه‌نه، و هه‌قالین وان یین نیزیک: مه‌م و زین و سستی و جه‌یزه‌بوون و گورگین کورپ میر زینه‌دینی و جه‌ماوه‌ری ئەمه‌کداری کوردان بوو، ئەوین ب یه‌کبوون و هه‌فکاری و ریزگرنتی هاتینه نیاسین دژی زۆری و سته‌مکاریا میر زینه‌دینی. میر زینه‌دینی گوهدیریا ئاموزگاریین قاره‌مانی فیه‌رسی گه‌رناس تاجدینی نه‌کر. کو میری خوشکا وی (ستی) یی بوو. لی گوهی خوه‌ ددا گوتنن به‌کری مه‌رگه‌قه‌ر خودانی دلره‌شی و زمانلوسیب، ئەو خوه‌رست و خائینه‌ک بوو، دلج وی ب چوره‌حه‌ت نه‌دبوو ئەگه‌ر خه‌لک نه‌ئیشاندبا. خه‌لکی بیگوناهین وه‌کو مه‌م و زین و تاجدینی. ب ریکا دوو زمانی و بوختانیین خوه‌ شه‌پ و ئاژاوه‌ دناف خه‌لکی دا دروست دکر. میرزینه‌دینی دلره‌ق و خودی نه‌ترس و په‌وشت خراپ، نه‌قییا راویژکاری ب که‌سی بکه‌ت، یان پرسیارا بناسین کیشا خوه‌ بکه‌ت ئەوا دگه‌ل (زین و مه‌م) ی چیبووی، یان ژ ئەوا دناقه‌را خوه‌ و تاجدینی دا روویدای. هیچ شه‌کۆلینه‌ک و دویشچوونه‌ک نه‌کر. دفنلندیا وی ئەو پالدا کو مه‌می پاقتیه‌ د زیندانی شه‌و، زینی ژ د مه‌زه‌لا وی شه‌ ده‌سته‌سه‌ر بکه‌ت. ئەف ره‌فتارا وی ئەو هه‌ردوو بیگونه‌ه

ئیه‌خستنه‌ دناف ده‌ردو خه‌م و کۆفاناندا، هه‌تا به‌ره‌ف مرنتی چوون و قه‌بوول نه‌کر شوی ب هه‌فدو بکه‌ن و، بگه‌هه‌یه‌ک. هه‌ر ئەو میر زینه‌دینه‌ بوو لژیتر فشارا شوهرشا مللی یا تاجدینی پیشره‌قییا وی دکر، ناچار بوو خوه‌ ژبو راستی و دادپه‌روه‌ری بچه‌مینیت، ناچار بوو هه‌ردو عاشقان نازاد بکه‌ت، ناچار بوو دان ب ژۆلم و گوناهین خوه‌ بنیت، کو به‌رامبه‌ر خوشکا خوه‌ زینی و هه‌لگری نه‌یتی یین خوه‌ مه‌می کرین و، داخاوا لیبورینی ژ ئەوان بکه‌ت. ناچار دبیت گونه‌هین خوه‌ ب ده‌ستین وان تافیل بکه‌ت. له‌وما ده‌لیقه‌ دا کو خوشکا خوه‌ یا بیگوناه‌ ژ هه‌لگری نه‌یتیین خوه‌ یی دلپاک و بیتاوان ماره‌ بکه‌ت. دویشدا هه‌موو راسپارده‌یین خوشکا خوه‌ زینی پشتی مرنا هه‌ردوو عاشقان جیه‌جیه‌کرن. ب ده‌ستین خوه‌ تهرمی خوشکا خوه‌ زینی هه‌لگرت و ل ته‌نیشته‌ مه‌می دیه‌ک گۆردا دانا. پشتی هنگی بۆ ماوه‌ی هه‌فتیه‌کی ئاهه‌نگ و شه‌هیان گپران و، کارین خیرخوازیی ژ بۆ ماوه‌ی سه‌له‌کی کرن کو یارمه‌تیا هه‌ژار و بیکه‌س و لیتقه‌ومایان و جه‌رگسوتی و سیتی و دیل و گرتیان ددا. ئەفه‌ ژ ل دویف وه‌سیه‌تا خوشکا وی زینی بوو.

به‌ره‌پیشین میر زینه‌دین زه‌لامه‌کی زیره‌ک و درناس و فیه‌رس و ده‌ستقه‌گری و نانه‌ و دل‌ساف و زمانپاک بوو، لی ژبه‌ر تینه‌گه‌هشتنا وی ژبو هه‌نک تشتان و هه‌روه‌سا خوه‌په‌رستیا وی و دلته‌نگیا وی دگه‌له‌ک ده‌لیقه‌یان دا، شاشی و چه‌وتی دکه‌فته‌نه‌ دکارین وی دا، هه‌نک کارمه‌ندین گه‌ندهل دادمه‌زراندن، یه‌ک ژ ئەوان به‌کری مه‌رکه‌قه‌ری بوو کو کربوو باوه‌ر پیکه‌ری خوه‌ و سه‌ره‌رشتیاری دیوانی. وه‌سا هزر دکر کو هه‌نک جاران و ژبو هه‌نک کاران ئەف جوهره‌ زه‌لامه‌ ژ پیوستن لی دامه‌زراندنا به‌کری مه‌رگه‌ قه‌ری ئەف سنۆره‌ به‌زاندبوون. ب رامانه‌کا دن میری به‌ره‌مه‌می وی شاشی خراپ دروی، کو خوشکا خوه‌ یا جوان و ده‌لال و هه‌لگری نه‌یتیین خوه‌ی ده‌ستپاک مه‌م... ژ ده‌ستدان. هه‌روه‌سا خۆشه‌ویستی و ریزین سه‌رله‌شکری خوه‌ تاجدینی و براو هه‌قال و هوگرین وی و هه‌می خه‌لکی ژ ده‌ستدان... لی به‌لی هه‌تا پشتی عه‌قلی وی هاتیه‌ فه‌ سه‌ری ژ ئەقی فه‌ینی و گونه‌هی رزگار نه‌بوو و، ئەو تان و ته‌شه‌نین مه‌می و تاجدینی و هه‌ردوو خوشکین وی زین و ستیی لیداین هه‌ر لبه‌رچاقان بوو، دوماهیا به‌کری مه‌رکه‌قه‌ری ژ ئەو بوو کو ب ده‌ستی تاجدینی هاته‌ کۆشتن پشتی خه‌به‌ری مرنا مه‌می گوهلجی بووی. و هند نه‌مابوو کو

شوره‌شا جه‌ماوهری کوردان میر زهینه‌دینی و میرنشینا وی ژناق‌بیه‌ت.

* * *

ئەف نیشان و ئاماژەبێن ئەحمەدی خانی د چیرۆکا (مەم و زین) یدا دیارکەری هیقی و ئومیدین نەتەوایی و نیشتمانی و مەرقایەتیبێن مەزن ددەتەمە. ئەو گەلی بزاقا بدەستقەهینانا ئامانجین خوەبێن نەتەوایی و نیشتمانی و مەرقایەتی دکت و، ب گیانەکتی پر قارەمانیستی و جانفیدایی بو دجیت، دەبێت بگەهتە مافین خوەبێن رەوا. پەشیمانیا میر زهینه‌دینی لسه‌ر ئەوان کاروکردارین بەرامبەر مەم و زینێ کرین و دوماهیێ هەولددان داخوایین وان جیبەجی بکت، ئەف حالەتە رمانا ئەوئ هندی ددەت کو ئەو مللەتی خەباتی ژبو ئامانجین خوەبێن رەوا بکت ل سنووری ئایین و میترانی و شانازیا خوەدا بجوولیت. دئ سروشتی سەرۆک و پیشەوا و میران خوە ژبو راستی و دادپەرورەیی چەمینیت و، قیانا مللەتی و پیداوایستیی وی یین رەوا دئ بەرەف پیشقەجیت، کو هەموو چاک و قەنجی و جوامیرییه.

لێرەدا بەها و گرنگی و مفايي چیرۆکا (مەم و زین) ئەحمەدی خانی بۆمە دیاردبیت و ل هەموو بوارین سیاسی و رەوشەنبیری و کۆمەڵایەتی... جەهی خوە گرتیه.

ئەفە چیرۆکەکه چاقین روژناک دکت و ب رمانین خوە بێن دەوله‌مەند و پرمانا دلین مە گەش دکت و، د کارین ل هەموو چاخ و سەردەمان مفاي ژئ وەرگرین، چونکە ئەو مە فیری رمانین رەوشت بەرزبێ و، کارین باش و رەفتارین هیژا دکت. مە ل سەر گیانێ نیشتمانپەرورەیی و جیبەجیکرنا یاسایین خۆدایی و سەردەر یا مەرقایەتیێ رادەهینیت.

کورتیه‌کا میژوویی دەراره‌ی ئەلیازە و

نقیسکاری وی هۆمیروس

ل سەدسالیا پینجەما پیش زایینی، فەرمانرەوایی (ئەسینا) فەرمانا پیکه‌یتانا لیژنەیه‌کا رەوشەنبیری دا، کو چەند نقیسکار و شاعرتیدا بەشدارین، داکو هەردوو چیرۆکین (ئەلیازە) و (ئۆدیسە) ژ زاردەفتی خەلکی وەرگرن و تۆمار بکەن. ب ئەفتی کرباری هەردوو چیرۆکین ناقسیری چوونە دناف میژوویا ئەدەبی دا. هەردوو چیرۆک ئەلیازە و ئۆدیسە ژ هۆمیروسی هاتنە وەرگرتن کو چیرۆکبێژ و حیکایەتزانەکتی دەرنگ‌خووش بوو. ل بازار و گوندین

یونانستانێ دگەر یا و ئەو هەردوو چیرۆک ب سترانقە بو خەلکی دگوتن و ب کەمانجەیا خوەفە خوەشترین ئاواز دژەنی و خوەشی د ئیخستە د دلی گۆهداران دا، ئەو هەردوو چیرۆک ب شعر د خوندن. هەتا نەها ژئ ئەوان هەردوو چیرۆکان کارتیکرنا خوە ل سەرمە هەیه، چونکە د جوانی و رەوانبێژی و سەلیقە و ساکارییا وی دا زارۆکاتیا مەرقایەتیێ تیدا بەرجەستە دبیت. ئەو دوو چیرۆکین نەتەوایی، ب ناڤودەنگترین چیرۆکین یونانی و جیەانی دەبێن هەژمارتن. دوو سەرۆکانیێ ژبو ئەدەبیات و چیرۆکین نواندنێ و هونەرین جیەانی.

هۆمیرۆس ژئ کابرایەکتی کۆرە بوو، هەنک وەسا دادنین کو ئەو دانەرئ هەردوو چیرۆکین ناقسیرییه و ل سالا (٩٠٠ پ.ز) ب شعر قەهاندینە. هەچەندە ئەفە نیزیکی (٣٠٠٠) سالە ب سەر ئەقان هەردوو چیرۆکاندا دبۆریت. لئ هەتا نەها نازکی و گرنگی و بەهایێ خوە دناف نقیسکار و ئەدەب دۆستان دا پاراستیه. و شەرئ تەرۆادە ئەوئ ئەف چیرۆکە پیشە گوتین و ئەنجامین دلته‌زین لدویف خوە هیلاین، دزقنەفە ژبو چەند سالین دناقبەر سەدسالیین یانزدئ و دەهێ بەری زایینی، کول وی دەمی شارستانیەتا مەرقایەتیێ ل سەرەتایا تەمەنی خوەدا بوو.

کورتیا چیرۆکا ئەلیازە

چیرۆکا ئەلیازە یا پرە ژ روودانین خۆشەویستی و کربارین هاتونە هاتی و، شەرۆ جەنگان و، ژۆرانبازی و دوبەرەکی و رکابەرییان، ئەوا دناقبەرا قارەمان و خوداوەندین تەرۆادە و یونانستانێ روویدای. یا پرە ژ روودانین زەحمەت و ترسناک دگەل ژیانەکا هەمەرەنگ و پرنسیپین سەرسورھینەر، کو مێشکی هەموویان قەبوول ناکەت. ئەف چیرۆکە ب رەنگەکتی بەرفرەوان ناڤودەنگی خوە گیراند، ژبو ژۆرەبی زمانین زیندی بێن جیەانی هاتیە وەرگێران ژ ئەوان کوردی و عەرەبی. ئەو چیرۆکەکه دەلیقەکا باش ژبو خوینەری فەرەهەم دکت کو ناگاداری رەنگین ژیان و قەژین و پرنسیپ و جۆرئ فەرمانرەوایا ل وەلاتین یونانستان و تەرۆادەدا هەیه.

جەنگ دناقبەرا یونانستان و تەرۆادەدا دەه سالان قەکیشا، ژبەر رەفتارین میری تەرۆادە (باریس) کورئ پادشا (بربام) ئەوئ گەندەل و چەپەل و دویر ژ ریزگرتن و دادپەرورەیی و ئەمەکداریی، میر باریس ب گەشتەکا سەیرانی دگەل هەنک یاوەرین خوە ب گەمیەکتی ل دەر یا یا یونانستانێ دگەر یا. گەردەلولەکا توند هات و گەمیا وان

بنشاف کړ. باریس های ژ خوه نه ما و هه تا خوه ب رویسی ل سهر که نارئ دهریای دیتی، کهس لویرئ نه بوو، بهخت بوو یاوهرئ وی و ههک ئافره تین مالا پادشاهی ته سپارته ل ویده ری ره بۆرین. یارمه تیا وی دان، جل و بهرگین پیویست دانئ، دگهل خوه برنه مالا پادشاهی (مینیلوس). پادشاهی که یفا خوه پئ ثانی و ریزا میر و پادشاهان بۆ گرت، لی میری بهر و قارئی نه رکی خوه رهفتار کړ و، خیانهت ژ پادشاهی ته سپارته (مینیلوس) کړ. ژنا وی هیلین ب سهردا بر و ره قاند و زقریه قه وهلاتئ خوه تهرواده ئه وال ناسیا ناقه راست. پارسی شیرحه رامیا خوه سه لماند و بی نرخ و بهایا خوه دیار کړ، کو تاوانه کا و هسا نه نجامدا کو چو جارن نه هیتته لی بۆرین. هیلین شازاده کا جوان و شهنگ بوو، لجه م پادشاهی ته سپارته گه له کا خوشه ویست بوو، له وما ژئ ئه ف کربارا ره قاندئ و خیانهت ژ نومیراتی ل پینا قیانه کا هه تکبه و چونه، ئه فئ کربارئ ره هین میرینی و جوامیریا هه موو میرو پادشاهین یونانستانئ و جه ماوهرئ وئ لغاندن. هه رچه نده زۆریه ی وان هاو دژ و رکابه ری هه قندو بوون، لی هه موویان دژئ مینیلوسی به ختیره وش به کدو گرت و هیتره کا له شکری یا مه زن دروست کړ کو ژ هه زار گه میان پیکه اتبوو و، به ره ف وهلاتئ تهرواده چوون داکو تولا خوه بستین و پادشاهی وئ ته مبی بکه ن و شازاده هیلین ب زقرین. پشتی شه ر و پیکد ادانه کا دهه سالان قه کیشای. جهنگی تهرواده بی ب ناقه دنگ ب کو تا هات و تهرواده که فته دهستی یونانیا ن و، شازاده هیلین زقران دن، پشتی کو هه زاران خه لک ژ هه ردوو ئالیان هاتینه کو شتن، باژارئ تهرواده و باژار و گوندین ده ورو بهرین وئ کا فکلرک و خه لکئ وان هه تککرن و مال و سامانئ وان تالان کړن.

تیشه کهک لسهر چیرۆکا ئه لیازه

هه رچه نده هه بوونا ئایینن ئاسمانی و هاتنا پیغه مبه ران، ب چه ند سه د سالان به ری قه ومبنا رویدانین چیرۆکا ئه لیازه بوویه، هه روه کو دنا قه ره وکا وئ چیرۆکئ دا دیاره کو وهلاتئ یونانستانئ هیچ بیرو که یه کا یه کتیا خودئ تیدا نه بوویه. له وما تشته کئ دوبر نییه کو ئه م چه ند خوداوه ندان دنا ف چیرۆکا ئه لیازه دا ببینین، وهکو (زیفس) مه زنی خوداوه ندان و، (ئه سینا) خوداوه ندا په ند و حکمه تان و، (ئه فرودیت) خوداوه ندا جوانی و، (ئه پولو) خوداوه ندئ شیعرئ و، (هیرا) هاوسه را (زیفس) و، (فولکان) کورئ (زیفسی) و

(هیرا) بی و، (تیتس) خوداوه ندا دهریای و دایکا یه کیک ژ قاره مانین چیرۆکئ و یه کیک ژ پادشاهین یونانستانئ (ئه شیل) و، (نارس) خوداوه ندئ جهنگی. یونانیا ن و هسا هزر دکر کو خوداوه ندان ژئ هه مان په سن و سه خله تین مرۆقان هه نه، ژبلی هندئ کو ئه د نه مرن و هه ر دژین، لی ئه وان پتر مرۆقان هیژ و دهسه لات هه یه. ئه ف ه ژئ ئه وئ رامانئ ددهت کو ئه و دکارن کربارین باش بکه ن و، دکارن کربارین خراب ژئ بکه ن کو نه هه ژئ ئه وان بیت. گه له ک جارن هه قری و زۆرانیا زئ دنا قبه را واندا هه بوویه هه روه کو د رویدانین جهنگ و شه رین دنا ف چیرۆکا ئه لیازه دا خوبا دبیت و، هه نه کان ژ ئه وان چه په لترین کربار ئه نجام ددان.

هه رچه نده ئه و خوداوه ند دبی بنه ما بوون و هیچ راستییه ک بۆ نه بوو، لی دوبر نییه کو جهنگی تهرواده، راستییه ک بۆ هه بیت و ب دروستی رویدابیت، ژبه ر کو ره قاندنا هاوسه را پادشاهی ته سپارته (هیلین) تاوانه کا مه زن بوو میر (بارسی) خویری کری، لی ئه ف کریتیه نه ب تنئ دگهل پادشا (مینیلوس) ی هاتبوو کړن، به لکو فهیتیه ک بوو دگهل هه موو یونانستانئ هاتبوو کړن. ئه ز و هسا هزر دکم کو پادشا مینیلوس دکاری تولا خوه بتنی ژ باریس بیغیره ت و هیلینا دویکه فتیا خائین قه کهت و، ئه و شه ری هه لنه ئیخیت کو دهه سالان قه کیشا و دهان هه زار قوربانی هاتنه دان و چه ندین گوند و شار ویران بوون و ژن هاتنه هه تککرن و زۆلم و زۆرییه کا مه زن ب هه ردوو وهلاتان که فت.

هه روه سا (بریام) پاشا ژئ دکاری کو کورئ خوه یی درنده باریسی سزا بدهت و ژنا ره قاندی بۆ میرئ وئ مینیلوسی بزقرینته قه و، داخوازا لی بۆرین بکه ت و هه نک دیاری و خه لاتین هه ژئ وی بۆ بنیریت، داکو ئه ف هه موو خوینه دنا قبه را هه ردو ئالیاندا نه رژیابا و، ئه و زه ره ر و زیان ژئ پینه که فتیانه.

ئه وان هه ردوو پادشاهان ئه ف نه کړ، له وما هه ردوو دبه رپرسیارن به رامبه ر ئه وئ مالویرانیا ب هه ردوو ئالیان که فتی. دهینه هه ژمارتن دوو پادشاهین خوه په رست و به رژه وه ندین خوه یین تاییه ت ل پیشی به رژه وه ندیا میلله تین خوه دانا، چونکه دکارین ئه فئ ئاریشه بی ب ناشتیانه و ب ریکا هه نک پادشاهین بیلایه ن و به ریزین ده قه رئ چاره سه ر بکه ن؟..

ته وهرئ ئه فئ چیرۆکی، ئه و ئه فینی بوو یا دنا قبه را میرئ چه په لئ بیتانومه ک باریسی و ژنکا خائین (هیلین) ی دا چیبووی. لی ئه ف ه چ ئه فینی بوو کو دهه من

ئەنجامىن داويى دلتىش و زىانبەخش بوون ژبو خەلكتى
يۇنانستانى و ھەروەسا خەلكتى (ئاليون) يى ژى.

۵- د ھەردوو چيرۆكاندا (مەم و زين) و (ئەليازە)دا،
ھەنك فېلېن ھونەرى يېن جوان ھاتىنە كرن. د چيرۆكا
(مەم و زين) ئيدا مەم و تاجدىنى جل و بەرگىن خوه
گۆرپىبون و جلكتىن ژنان لېر خوه كرپون، وەكو خەلك
چوويە ئاھەنگىن نەورۆزى بگىرن. ھەروەسا (زين) ئى و
خوشكا وئ (ستى) يى جلكتىن زەلامان لېر خوه كرپون
و ل ھەمان رۆژدا چوو بوونە ئاھەنگى. ديسان (حەيزە
بوون) ئى ئەوا دايىنا (زين) و (ستى) يى جلكتىن خوه
گۆرپىبون و جلكتىن نوژدارەكى لېر كرپون و، ئەنجامىن
گەلەك خوهش لى كەفتنەقە و، بو ئەگەرە ھەردوو گەنج
يەكد و ناس بگەن و شوى ب ھەقدو بگەن و وەلات ژ
وئرانكارى و مالىترانىي رزگارپوو. لى د چيرۆكا
(ئەليازە)دا، ئەو ھەسبى دارىنى يۇنانيان دروستكرى و
قارەمانىن خوه تيدا قەشارتىن و لېرەدەستى تەروادەيان
ھىلاى كو بو خوه بېنە دناڤ باژارى (ئاليون) ئى دا و،
بوويە ئەگەرە شكەستنا تەروادە و باژارى وان وئران بووى
و خوېنەكا زۆر رۇباى و يۇنانى ژى سەركەفتىن و
شازادەيا خوھيا دەھەمەنپىس (ھىلېن) زفراندىيە قە.

۶- قارەمانىن چيرۆكا (مەم و زين) ئى ژ بلى
باوھرپىتەكرى مېرى نەبىت (بەكرى مەرگەقەر) ئەو پىن دن
ھەموو كەسايەتتىن ب ھىز و جوامىتر بوونە و، جھى
دلخوھشبا خوېنەرانن و، ھەژى رىزگرتىن نە ژبەر رەوشتى
وانى بەرز و ئاكارا وان يا باش و دەروونا وان يا پاكش،
ھەروەسا كەسانىن خوه گۆرىكەربوونە و، شايستەى
ھندى نە كو خوېنەرەتن چيرۆكى چاڤ ل وان بگەن، لى
بەلى قارەمانىن چيرۆكا ئەليازە، ژبەر زكەرەشى و
خوھپەرستيا وان و ئەو ستەم و زۆرىتن كرىن سەرنجا
خوېنەران ژبو خوه راناكېشېت، چونكە كارىن وانىن
تاوانبارى ھەردوو شانشىنىن مەزن ژناقېرن كو خودان
دوو شارستانىە تىن مەزن و پىشكەفتى بوون. لەوما
ھەژى چاڤلىكرى نېنە و ناچنە دناڤ دلې خوېنەران دا.

۷- لدويڤ ئەوا ھاتىيە رۇنقەكرن، ئەز باوھرم كو
(چيرۆكا مەم و زين) ئى ژ ئالىي روجى و ئەدەبى و
زانستى و رەوشەنپىرېقە ژ (چيرۆكا ئەليازە) ئاست
بلندترە و بەھا گراتترە، چونكە مە فېرى راستى و
ئەمەكدارى و خوه گۆرىكرىن دجىبەجىكرنا ئەركى دا
دكەت، ھەروەسا مە فېرى پىگرىي ب ئاكارىن چاك و
ئايىنى ئىسلامى يى پىرۆز دكەت، ديسان پاراستنا

بەرژەوھەندىا گشتى. لى ئەم ئەقان پەسنىن جوان و
سەخلەتتىن چاك د چيرۆكا (ئەليازە)دا نابىنن.

ئەف ئەكۆلىنا سلال، ژ لايىن ئفيسكار حسو ھورمى قە
گەھشتە مە و، پىشكەكا پىناسەكرنا ئفيسكارى شەھىد
(شاكر فەتاح) ى ژى را نامادەكرپوو، ژبەر گرنگيا بابەتنى
قەكۆلىنى و سەنگا ئفيسكارى د قادا رەوشەنپىريا
كوردى دا مە ب فەر دىت كو وەرگىرپنە سەر زمانى
كوردى، چونكە ئەو و پىشەكەكە ب زمانى عەرەبى
ھاتبوونە نامادەكرن.

(رامان)

شاكر فەتاح ئەحمەد

- ل سالا (۱۹۱۴) ئى ل باژارى سلىمانىي ژ
دايكبوويە.

- دەرچوويى كۆلىزا ماف- زانكۆيا بەغدايە.

- ل ۱۴ / ۱۰ / ۱۹۳۶ وەكو رېشەبەرى ناھيا ئەتروش-
دھۆك ھاتبوو دامەزراندن.

- يەكەم گۆتار ل رۆژنامەيا ژيان ل سالا (۱۹۲۷) ئى
بەلاڤكرىيە.

- ل ۱۳ / ۱۱ / ۱۹۴۸ ئى بوويە قائىمەقامى قەزا
شىخان و، ل سالا (۱۹۵۰) ئى بوويە قائىمەقامى ئاكرى
و چەندىن پلەپىن دى يىن كارگىريا مېرى وەرگرتىبون.

- ل سالا (۱۹۷۰) ئى بوويە ئەندامى يەكەتيا
ئفيسكارىن كورد.

- ل سالا (۱۹۷۱) ئى بوويە ئەندامى كۆرى زانپارى
كورد.

- يەكېك ژ ئفيسكارىن كورده كو بەرھەمەكى زۆر
پىشكىشى كتېبخانەى كوردى كرىبە چ دانان و چ
وەرگىران.

- ل سالا ۱۹۸۷ ئى پشتى بەشدارى د سىمىنارەكېدا
كرى كو ژ لايى دەزگەھىن رزىمى قە لبارەى (ھزرا
سەركدەى و دۆزا كوردى) ھاتبوو رىكخستن. ئفيسكار
ژى ھاتبوو داخوازكرن، لى ئەوى ھەلوپىستەكى
نىشتتەمانپەرەرى نىشا دابوو، پشتى چەند رۆژەكان ژ
مالا وى ھاتە رەڤاندن و بى سەرو شوېن بوو.